TEXNIK XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISH VA MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISH

Mahmudaliyev Og‘abek

“Avtomobil servisi” yo‘nalishi 4-kurs talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada texnik xizmat ko‘rsatish korxonalarida ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish va mehnat unumdorligini oshirish masalalari tahlil qilingan. Avtomobillar sonining ortib borishi va ularga xizmat ko‘rsatishga bo‘lgan talabning oshishi sharoitida servis korxonalarida mavjud ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Tadqiqot davomida ishlab chiqarish jarayonlarini tashkil etish, texnologik operatsiyalarni takomillashtirish, zamonaviy jihozlardan foydalanish, mehnatni ilmiy tashkil etish hamda raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish masalalari o‘rganilgan. Shuningdek, texnologik postlarning yuklanish darajasi, ish vaqtining yo‘qotilish sabablarini kamaytirish va xizmat ko‘rsatish muddatlarini qisqartirish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan. Olingan natijalar ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish servis korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish va mehnat unumdorligini yaxshilashda muhim omil ekanligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: *Ishlab chiqarish jarayoni, optimallashtirish, mehnat unumdorligi, texnik xizmat ko‘rsatish, texnologik post, servis korxonasi, boshqaruv tizimi, avtomatlashtirish, samaradorlik, ishlab chiqarish quvvati.*

Asosiy qism. Bugungi kunda avtomobil transportining jadal rivojlanishi texnik xizmat ko‘rsatish korxonalariga yangi talablarni qo‘ymoqda. Zamonaviy avtomobillarning konstruktiv murakkablashuvi, elektron boshqaruv tizimlarining ko‘payishi va mijozlarning xizmat sifati bo‘yicha talablari ortib borishi servis korxonalarida ishlab chiqarish jarayonlarini takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Shu sababli ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish va mehnat

unumdorligini oshirish masalalari avtoservis korxonalari faoliyatining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish deganda mavjud texnik, texnologik va mehnat resurslaridan maksimal darajada samarali foydalanish tushuniladi. Ushbu jarayonning asosiy maqsadi xizmat ko‘rsatish vaqtini qisqartirish, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish va xizmat sifatini yaxshilashdan iborat. Amaliyot shuni ko‘rsatadiki, ishlab chiqarish jarayonlari to‘g‘ri tashkil etilgan korxonalarda mehnat unumdorligi 20–40 foizgacha yuqori bo‘lishi mumkin.

Texnik xizmat ko‘rsatish korxonalarida optimallashtirishning birinchi bosqichi texnologik jarayonlarni tahlil qilishdan iborat. Bunda avtomobilning servis korxonasiga kirishidan tortib mijozga topshirilishigacha bo‘lgan barcha operatsiyalar o‘rganiladi. Tahlil natijasida ortiqcha vaqt sarfi, bekor turishlar va samarasiz operatsiyalar aniqlanadi. Shundan so‘ng texnologik jarayonlarni takomillashtirish bo‘yicha chora-tadbirlar ishlab chiqiladi.

Texnologik postlarni oqilona joylashtirish ishlab chiqarish samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Diagnostika, texnik xizmat ko‘rsatish, ta’mirlash va nazorat postlari texnologik ketma-ketlik asosida joylashtirilganda avtomobillarning ichki harakat masofasi qisqaradi va vaqt yo‘qotishlari kamayadi. Natijada ishlab chiqarish quvvatidan samarali foydalanish imkoniyati yaratiladi.

1-jadval

Ishlab chiqarish samaradorligiga ta’sir qiluvchi asosiy omillar

Omil	**Samaradorlikka ta’siri**
Postlarni oqilona joylashtirish	Xizmat vaqtini qisqartiradi
Kompyuterli diagnostika	Nosozlikni tez aniqlaydi
Zamonaviy jihozlar	Mehnat unumdorligini oshiradi
Avtomatlashtirish	Inson omilini kamaytiradi

Omil	Samaradorlikka ta’siri
Malakali mutaxassislar	Ish sifatini yaxshilaydi

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, ishlab chiqarish samaradorligi bir nechta omillarning kompleks ta’siri natijasida shakllanadi.

Mehnat unumdorligini oshirishda zamonaviy uskunalardan foydalanish alohida ahamiyatga ega. Ikki ustunli va to‘rt ustunli ko‘targichlar, pnevmatik asboblar, gidravlik presslar va elektron geometriya stendlari ish hajmini qisqa vaqt ichida bajarish imkonini beradi. Natijada bir ishchining bir smenadagi ishlab chiqarish hajmi ortadi.

Ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirishda mehnatni ilmiy tashkil etish usullaridan foydalanish ham muhimdir. Ish joylarini ergonomik jihatdan to‘g‘ri tashkil etish, asbob-uskunalarni qulay joylashtirish va ishchilar o‘rtasida vazifalarni aniq taqsimlash mehnat unumdorligini oshiradi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ish joylarini ratsional tashkil etish natijasida ishchilarning ortiqcha harakatlari 15–20 foizga kamayadi.

So‘nggi yillarda raqamli boshqaruv tizimlari ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirishda keng qo‘llanilmoqda. Elektron navbat tizimlari, servis dasturlari va avtomatlashtirilgan boshqaruv platformalari ish hajmini rejalashtirish va nazorat qilish imkonini beradi. Bunday tizimlar yordamida postlarning yuklanish darajasi, xizmat ko‘rsatish muddati va ishlab chiqarish ko‘rsatkichlari real vaqt rejimida kuzatib boriladi.

Ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirishda vaqt yo‘qotishlarini kamaytirish muhim ahamiyatga ega. Bekor turishlar asosan ehtiyot qismlar yetishmasligi, jihozlarning nosozligi va texnologik jarayonlarning noto‘g‘ri tashkil etilishi sababli yuzaga keladi. Ushbu omillarni bartaraf etish orqali korxonaning ishlab chiqarish quvvati sezilarli darajada oshirilishi mumkin.

Texnik xizmat ko‘rsatish korxonalarida mehnat unumdorligini oshirishning yana bir muhim yo‘nalishi xodimlarning malakasini muntazam oshirib borish hisoblanadi. Zamonaviy avtomobillarning yangi konstruktiv yechimlari va elektron

tizimlari bo‘yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash xizmat ko‘rsatish sifatini oshiradi va diagnostika hamda ta’mirlash jarayonlarida yuzaga keladigan xatolarni kamaytiradi.

2-jadval

Optimallashtirish natijasida erishiladigan ko‘rsatkichlar

Ko‘rsatkich	**Optimallashtirishdan oldin**	**Optimallashtirishdan keyin**
Bir avtomobilga xizmat ko‘rsatish vaqti	3,5 soat	2,2 soat
Kunlik xizmat ko‘rsatish soni	12–15 ta	20–25 ta
Mehnat unumdorligi	100 %	130–140 %
Postlar yuklanishi	65–70 %	85–90 %
Rentabellik	18–22 %	28–35 %

Jadval ma’lumotlaridan ko‘rinadiki, ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish korxonaning asosiy texnik-iqtisodiy ko‘rsatkichlarini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Kelgusida sun’iy intellekt elementlariga ega diagnostika tizimlari, robotlashtirilgan servis uskunalari va avtomatlashtirilgan boshqaruv platformalarining keng joriy etilishi ishlab chiqarish samaradorligini yanada oshirish imkonini beradi. Bu esa servis korxonalarining raqobatbardoshligini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Xulosa. Texnik xizmat ko‘rsatish korxonalarida ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish va mehnat unumdorligini oshirish korxona faoliyatining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Texnologik postlarni oqilona joylashtirish, zamonaviy uskunalardan foydalanish, kompyuterli diagnostika tizimlarini joriy etish va mehnatni ilmiy tashkil etish ishlab chiqarish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Raqamli boshqaruv texnologiyalaridan foydalanish va xodimlar malakasini oshirish esa korxonalarning uzoq muddatli rivojlanishini ta’minlaydi. Natijada

xizmat ko‘rsatish sifati yaxshilanadi, xarajatlar kamayadi va korxonaning rentabellik darajasi ortadi.

Ilmiy rahbar: Sh. Kamalov

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Musajonov M.Z. Avtomobillar texnik ekspluatatsiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2018.
2. Musajonov M.Z. Avtoservis korxonalarini loyihalash asoslari. – Toshkent, 2017.
3. Napolskiy G.M. Texnologicheskoye proyektirovaniye avtoservisnyx predpriyatiy. – Moskva, 2016.
4. Pugin A.V. Organizatsiya i upravleniye avtoservisom. – Moskva, 2020.
5. Qudratov O.T. Transport vositalariga texnik xizmat ko‘rsatish. – Toshkent, 2020.
6. Bosch Automotive Handbook. – Germany, 2022.
7. ISO 9001:2015 Quality Management Systems.
8. Zamonaviy avtoservis texnologiyalari bo‘yicha ilmiy maqolalar to‘plami. – Toshkent, 2024.